

ТРИВОГИ НАШІ

Р. С. Яремійчук

м. Львів; e-mail: R.B.jarem@gmail.com

Вже четвертий рік на сході України точиться війна, яку розпочала Росія, захопивши Крим і почавши справжню військову та гібридну агресію проти нашої держави, поставивши перед собою мету повернути територію України до складу Російської імперії, або знести її різними методами – війною, енергетикою, руйнуванням економіки, у тому числі і мовними проблемами, успадкованими від минулого.

Днями у мій комп'ютер якимось чином прорвалася російська публіцистика, де Україну називають зневажливо «Незалежною», де стверджують, що в Україні все погано, що нас чекає розвал на окремі частини, що без Росії Україна просто перестане існувати. Напевно це і є мрією Росії. Бо там «глаголять», що Україна є штучно створеною державою, що української мови, як такої, не існує, що наша мова створена поляками і австріяками, всіляко її паплюжать і насміхаються. Цей російський шовінізм ніколи не мав меж.

На сході України він досяг багато. Чому? Українських шкіл ще за царів не було, все державне спілкування здійснювалося російською, майже вся наукова діяльність теж велася російською. Всіма можливими методами переселяли українців на території, де можна було роздавати безплатно чужу «земельку» працьовитим хліборобам (в Башкирії і Татарії, Зеленому Клину на Далекому Сході, Північному Кавказі) або знищували українську інтелігенцію в тюрмах та на засланні або перекупували українську шляхту посадами при «дворі», перетворюючи її в посміховисько або в послушних виконавців «царської волі».

Особливо інтенсивно і трагічно процес знищення усього українського відбувався після жовтневої революції у 1917 році. Будівництво потужних електростанцій, нових заводів і фабрик в Україні потребувало робочої сили і її знаходили, переселяючи сотні тисяч заробітчан з Росії та з інших республік Союзу. Ці заробітчани, змішавшись з місцевим населенням, ставали основою російськомовності.

Процес зросійщення значно підсилювався після голодомору 1932-1933 років, коли страшною смертю загинули мільйони українців, а на їх землі переселилися, в основному, росіяни. Після закінчення другої світової війни багато офіцерів, особливо з військ НКВД, поселилися на постійне проживання у Києві, в Криму та більшості обласних центрів України. Військові офіцери, відслуживши свою службу, теж дуже часто вибирали собі місце проживання в Україні, не бажаючи повертатися на свою батьківську «Пензенщину».

Вживання російської мови стало обов'язковим під час навчання в ремісничих училищах, технікумах та вузах. Я у свої не повні чотирнадцять

цять років у 1950 році став учнем Дрогобицького нафтового технікуму. В моїй групі всі учні були українцями, п'ять були за походженням з Полтавської, Хмельницької та Вінницької областей, решта з західних областей України. Але лише п'ять предметів за чотири роки навчання викладалися українською мовою (українська мова, історія СРСР, математика, фізика і геодезія), решта російською. І ніхто з викладачів не питав нас: знаємо ми російську мову чи ні. Мусили знати, бо нас чекали на роботі «необъятные пространства нашей Родины» і ми повинні були стати «советским» народом.

З 1954 по 1959 роки я навчався на гірничо-промисловому (пізніше нафтопромисловому) факультеті Львівського політехнічного інституту.

В групі з 25 студентів двоє були білорусами і один росіянин з Кубані. Всі п'ятдесят дисциплін, окрім історії КПРС, марксистсько-ленінської філософії та геодезії викладалися російською мовою. Знову була та ж мотивація. Наступав період розподілу на роботу – велику частину наших випускників спрямовували на роботу за межами України, а з Росії направляли на роботу таких же спеціалістів до Львова чи інших міст Західної України. Тепер нащадки цих росіян, їхні діти і внуки є корінними жителями України.

У сімдесятих роках минулого сторіччя, наприклад, в Івано-Франківську відкривають п'ять потужних заводів, на яких працювало по вісім-десять тисяч робітників. На цих заводах вироблялася, в основному, оборонна продукція і переважна кількість працюючих теж були спрямовані з російськомовних регіонів. У мене зберігся телефонний довідник тих років і я не пошкодував свого часу, щоби перечитати його по прізвищах. Виявилось, що 70 відсотків номерів телефонів були зареєстровані на людей з російськими прізвищами. А тоді домашні телефони могли мати люди з певним суспільним становищем.

У сімдесятих роках після трагічної смерті ректора Івано-Франківського інституту нафти і газу Юрія Гагена на посаду ректора присилають аж з Кемерово (Росія) професора Тарасова, який не мав ніякого стосунку до нафтової і газової промисловості. Через місяць після його призначення на Вченій раді він оголошує, що всі без винятку дисципліни повинні викладатися лише російською мовою. Частина викладачів, що не погодилася з цим, була звільнена з роботи.

Наступила незалежність України, але ще довго панувала російська мова у вищій освіті. В часи СРСР у ВНЗ України навчалося багато студентів з Африканських країн, з Китаю, В'єтнаму, країн Близького Сходу. Цих майбутніх абітурієнтів готували для навчання на підготовчих курсах у ВНЗ Харкова, Донецька, Києва та в інших містах російською мовою, бо вважалося що навчання українською мовою буде менш якісним. В цей же час такі ж студенти навчалися в Болгарії, Угорщині, Польщі, Чехії та в державах на мовах цих держав, а навчати їх в Україні українською мовою вважалося не доцільним, підкреслюючи другосортність нашої мови.

У радянські часи захист дипломних проектів, кандидатських і докторських дисертацій проводився лише російською мовою. Але це продовжувалося і за незалежності України ще багато років. Перехід на вживання тут української мови гальмувався при Уряді Азарова Міністром освіти, науки і спорту Табачником. Формально ВНЗ звітувалися про перехід викладання на українську мову, але на місцях, наприклад у Криму, здійснювалася зворотна звітність, щоб ВНЗ не переходили на українську мову. У Кримському національному університеті (ректор Багров) на факультеті української філології майже всі дисципліни викладалися російською мовою, а на юридичному факультеті навчання студентів здійснювалося за навчальними планами і програмами Московського університету імені Ломоносова. Хіба про це не знали в Києві?

Ще одним важелем зросійщення нашого народу була і є преса – газети, журнали. Багато років підряд в газетних кіосках не лише центру та Сходу і Півдня України, а і в західній частині України переважна кількість преси, особливо журналів друкується російською мовою.

У 2012 році я жив і працював у Криму, але купити хоч якусь газету українською мовою було не можливо. На моє прохання продати газету «День», «Дзеркало тижня» або будь-яку іншу газету українською мовою продавчиня в кіоску відповідала: «Нет, не было и никогда не будет в Крыму газет на украинском языке!» На мої слова, що у Криму проживають 600 тисяч українців продавчиня відповідала «это не считается».

Чи про це не знали в Києві? А якщо знали, то чому не реагували?

Приблизно в цей же час у військовому шпиталі на вулиці Мічуріна я чув розмову, у якій один з хворих, очевидно офіцер, голосно сказав: «я ненавиджу черных, желтых и хохлов». Але ж в Криму і армія формувалася з кримчан, які свідомо чи не свідомо знаходилися під впливом російської пропаганди.

Хіба в Уряді України не знали про тандем Російського інституту стратегічних досліджень, яким керував відставний генерал – лейтенант Леонід Решетілов – відвертий українофоб і «православний комуніст» з керівником Центру стратегічних досліджень проблем країн ближнього зарубіжжя Тамарою Гузенковою, які просували тези «ніякої України немає, є лише Малоросія, а українська державність – це блеф»?

До руйнування нашої держави безпосередньо причетна Російська православна церква, вплив якої на велику частину громадян України залишається і досі значним.

Можна лише поспівчувати великій частині росіян, які справді вважають українців лише частиною «великого руського народу». Ще більше дивують вчені-філологи, які не можуть не знати, що українська і російська мови є мовами різних народів. Для цього треба лише взяти будь-який російсько-український словник і порівняти слова, що починаються з будь-якої букви. Візьмімо для прикладу слова останнього речення. Наприклад, «для – для, цього – этого, лише – только, взяти – взять, будь-

який – любой, російсько – русско, український – украинский, словник – словарь, порівняти – сравнить, слова – слова, що – которые, починаються – начинаются, з – с, букви – буквы». У цьому вибраному навмання реченні половина слів мають різне звучання. То для чого українську мову відносити до діалекту російської? Пісні, колядки, щедрівки, приказки є зовсім різними в українців і росіян. Навіть назви сіл в Україні дивують іноземців своїм розмаїттям у порівнянні з російськими Петровками, Степановками або Михайловками чи Івановками.

Ми, українці (і не лише українці), володіємо російською мовою, знаємо історію, мистецтво, поезію і прозу Росії, а росіяни, як правило, ні, навіть якщо вони народилися та живуть в середовищі цих народів. Так, за даними перепису в СРСР за 1981 рік 96 відсотків узбеків заявили, що володіють російською мовою і лише 8 відсотків росіян, що народилися в Узбекистані, сказали, що володіють узбецькою мовою. Дещо інше це співвідношення в Україні, бо 100 відсотків українців заявили про знання російської і лише 30 відсотків росіян заявили про знання української мови.

Десять років тому я розмовляв з одеситкою, що кілька місяців перед тим приїхала з Польщі. Розмовляла вона порівняно добре польською мовою. Коли я запитав її чи знає вона українську мову, вона здвинула плечима та здивовано відповіла: «А зачем?»

Нашій мові сотні і сотні років, про що свідчать хоча би кубанські народні пісні, а насправді це українські пісні, які збереглися в пам'яті нащадків запорожців, переселених триста років тому царицею Катериною на Кубань.

Ці уривки зі сказаного ще раз свідчать, що Україні ще довго прийдеться захищати свою землю від ненажерливого нащадка російських царів та Леніна-Сталіна, президента Росії Путіна. Путін сьогодні нагадує озброєного хулігана, який впевнений, що за всі свої витівки йому нічого не буде. Але рано чи пізно час розплати таки настане. Вся його кліка розсиплеться в пух і прах, але до цього часу він може наробити такого лиха, що виправити його буде дуже важко. Сьогодні Україні треба пережити цю напасть, згуртувавши свій народ і долучивши до нашого захисту світову спільноту.

Стаття надійшла до редакційної колегії 22.12.2017 р.